

»»EG SÍGGI TRÝ SJÁLVSTØÐUG LOND Í FELAGSSKAPI««

SAMRØÐA Keypmannahavn er størsti føroyski býurin, ikki Tórshavn, so sambandið við Danmark skal vera tætt, eisini í framtíðini. Men ríkisfelagsskapurin skal dagførast, sigur føroyski løgmaðurin, Kaj Leo Holm Johannesen, í viðtalu við Bo Lidegaard. Løgmaðurin sær fyri sær, at Føroyar verða limur í ST, og hann vil fegin provokera meiningarnar hjá donskum politikarum fram í ljósið

Bo Lidegaard, Politiken

Løgmaðurin hevur skrivstovu við havnina í Tinganesi, sum hevur verið umsitingarlígi og politiski miðdepilin í Føroyum, so leingi nakar kann minnst. Síðan 1948 hevur sjálvstýrið húsast her, og hóast bankakreppur og annað eru Føroyar eitt virkið samfelag við ríkum mentarlívi og lofttráðum út í heim. Fíggarliga drívmeigin er enn fiskivinnan, og trolara-reiðarar og arbeiðs-takarar í fiskivinnuni eru samfelagsligu ríkmenninir. Teir eru eisini væl umboðaðir í Sambandsflokkinum, har formaðurin Kaj Leo Holm Johannesen hevur verið løgmaður síðan 2008. *Prime Minister* rópar hann seg á enskum, eins og grønlendski

og danski starvsfelagin.

Sambandsflokkurin er systurflokkur hjá Vinstra, og flokkurin umboðar høvuðsrákið í Føroyum, sum vil varðveita siðbunda sambandið við Danmark. Í samgongusamstarvinum eru eisini konservativi Fólkaflokkurin og Miðflokkurin – men eisini gamla Sjálvstýrið. Í andstøðuni eru Javnaðarflokkurin og Tjóðveldi – hesin síðstnevndi við ynski um einar sjálvstøðugar Føroyar.

Tað vakti ans, tá Kaj Leo Johannesen í síni røðu í lögtinginum á ólavsøku tann 28. juli segði, at hann droymir um, at Føroyar verða sjálvstøðugar í ríkisfelagsskapinum – ein ríkjafelagsskap við Føroyum, Grønlandi og Danmark.

Í Sambandsflokkinum hava atfinningarnar verið hvassar móttvegis dreyminum hjá lögmanni, men Kaj

Leo Johannesen greiddi frá somu dreymanmynd í mai, tá Politiken spurdi hann, um hann hugsaði sær ein øðrvísi ríkisfelagsskap við tíðini:

»Okkara politikkur er, at karmarnir um ríkisfelagsskapin skulu standa. Vit síggja okkum ikki sum 48.000 fólk, sum eru før fyri at hava alt. Tað er ógjørlegt at hava 80 sendistovur kringheimin. Tað er nonsense, tað er vonleyst. Tí skulu vit hava tætt samstarv við Danmark. Knúturin er, at Danmark er eitt eindarríki – ein eind. Eg ímyndi mær triggjar eindir í framtíðini. Trý sjálvstøðug lond í einum felagsskapi. Tað síggi eg fyri mær um 20 ár«, sigur Kaj Leo Johannesen.

Við hesum leggur løgmaður upp til eina menning, sum við tíðini førkar seg móti tí, sum føroysku sjálvstýrisfólkini vilja, hóast tað er stór

ósemja um ferðina og sniðið.

»Fyri 50 árum síðan var nógv bundið saman. Tá fóru vit undir at yvirtaka mál-søkir, sum mín flokkur hevur verið við til. Við atlit til yvirtøkulógina frá 2005 haldi eg, at tað vóru umleið 23 ymisk mál-søkir. Nú eru 15 eftir. Eg vænti, at innan fyri 10 ár – um tað ikki gongur galið – so er einki mál-søki eftir at yvirtaka, uttan tey mál-søkini, sum ikki fevna um yvirtøkulógina sum uttanríkispolitikur, trygdarpolitikk og verjupolitikk«.

Tá síðstu mál-søkini eru yvirtikin, verður ríkisveitingin úr Danmark eisini burtur tá?

»Vit rinda fyri mál-søkini, vit yvirtaka. Sjálvandi gjalda vit rokningina, tá vit taka ábyrgdina á okkum. Tað er kjarnan í okkara sambandspolitikki. Tað er meirilutin av fólkinum her, sum vil yvirtaka hesi mál-søkini. Tá vit eru komin á mál, so hava vit førkað okkum upp at markinum, hvat vit kunnu taka okkum fyri í heimastýrislógini. Hvønn veg velja vit tá? Skal tú siga heimastýrislógina upp og fáa eina nýggja stýrislóg? Ella skulu vit varðveita heimastýrislógina? Eg ímyndi mær, at vit uppsiga heimastýrislógina um 20 ár og fáa eina nýggja«.

Merkir tað ein øðrvísi ríkisfelagsskap, enn vit hava í dag?

»Tað eru nógv snið, sum eru upp á tal. Hvussu kunnu vit dagføra ríkisfelagsskapin? Tað vil eg vita. Eg ímyndi mær ein sterkan felagsskap við trimum sjálvstøðug-

um londum um 20 ár. Ein felagsskap við Danmark og Grønland, sum fer at standa næstu 100 árin. Tað vænti eg.

Hvussu stórir partur av felagsskapinum snýr seg um pengar? Búskapurin er í tryggum hondum, um tit finna olju í morgin. Fer tað at skunda undir hesa tilgongdina?

»Pengarnir eru ikki altýðandi fyri okkara flokk. Mentanarligu bondini eru ein stórir partur, ættarbondini og arbeiðsbondini tað sama. Tað er eisini ein sannroynd, at heimsins størsti føroyski býur er Keypmannahavn. Tað er ikki Tórshavn – har eru fleiri føroyingar í Keypmannahavn enn í Tórshavn. Ættarbondini knýta danir og føroyska fólk við saman. Tað er somuleiðis galdandi fyri okkara útflutning. Mest sum alt fer umvegis Danmark. Alt er bygt upp í Danmark viðvíkjandi vørustreymssamskipanini og líknandi. Vit keypa eisini alt inn úr Danmark. Tey flestu útbúgva seg í Danmark«.

Kjakið um ríkisfelagsskapin hevur verið munandi meira harðligt í Føroyum enn í Danmark...

»Eg havi sagt, síðan bankakreppuna í 1992, at danskir politikarar ræðast at telja føroyingar við sum tunguna á vágskálina í Fólkatungunum. Teir ræðast, at føroyingar blanda seg. Men tað er tað, sum ríkisfelagsskapurin snýr seg um. Tað, at danir hava sína hjartans meining um Føroyar, og føroyingar hava sínar meiningar um Danmark«.

Ósemja um makrelin

Spurningurin um ríkisfelagsskapin hevur fyrr býtt føroyingar í tveir bólkar. Hvørjir eru størstu snávingarsteinarnir í ríkisfelagsskapinum?

»Eg haldi, at vit skulu loysa nakað upp í Føroyum, heldur enn at seta ein múr upp. Í WTO hava vit tildømis hvør síni áhugamál«.

Løgmaður ger her upp við ein av mest eymspurningarnar í ríkisfelagsskapinum, um lutin hjá teimum smáu í ríkisfelagsskapinum í sammett við hini norðurlendsku londini, Evropa og restina av heiminum. Meginreglan í felagsskapinum er, at danska stjórnin førir orðið fyri Føroyar og Grønland í altjóða felagsskapum. Tann meginreglan verður torfør at varðveita, tá tað støðugt eru ósemjur um umboðanina hjá ríkispartunum á altjóða pallinum. Tað er heldur ikki lættari, tá áhugamálini ikki samsvara. Tað er millum annað galdandi, tá WTO umrøður fiskiskapin.

»Vit vilja fegin vera við til at finna eina loysn. Tú má kunna geva teg nakað. Tað sigi eg, hóast eg eri sambandsmaður og taki fult undir við ríkisfelagsskapinum. Eg síggi tað sum, at Danmark vil tvíhalda um nakrar karmar: tað má tú ikki, tað mást tú ikki! Man er óstortsligur, tá tað ræður um eindarríkið«.

Er tað ikki, tí lögfrøðin, tað vil siga Grundlógina, er grundarlagið, og...

»Altíð! Lögfrøðin verður brúkt allatíð. Vit sleppa

Ríkisfelagsskapurin

Síðani 1380, tá Danmar og Noreg vórðu savnað undir Margretu I drottning, hevur ríkisfelagsskapurin verið ein partur av samleika Danmarkar og søgu. Tá Noreg og Danmark skiltust í 1814, varðveitti Danmark norðuratlantisku ríkispartarnar.

Frá tí at Íslandi í 1944 lýsti seg sjálvstøðugt, hevur ein stór framgongd broytt teir triggjar eftirverandi ríkispartarnar og ríkisfelagsskapin. Rørslan móti sjálvstýri fyri Føroyar og Grønland er støðug, og eingin veit, hvussu tað endar. Serliga í Grønlandi og í Føroyum er eitt livandi orðaskifti um framtíðina hjá hesum fólki, um sjálvstýri ella nýhugsan innan ríkisfelagsskapin, í Evropa og í restini av heiminum.

Ivmálina hava avgerandi týðning fyri, hvussu ríkisfelagsskapurin kann mennast og harvið allir lutir av ríkinum. Men kjakið hevur higartil verið spjatt og ósamanhangandi – um tað í heila tikið hevur verið har. Politiken setur fokus á framtíðina hjá ríkisfelagsskapinum.